

ként megjelent *Bibliografický katalog Československé Republiky* tárgyszójegyzékének a felhasználásával állította össze.

A tárgyszó-katalogizálás problémáiról folyó élénk vita világosan mutatja, mennyire fontos a gyakorlat számára az alapvető elvi tételek tisztázása. A három nagy egységre tagolt mű első szakasza a történelmi rész. A szerző nem elégszik meg a tárgyszó-katalógus múltjával kapcsolatos nevek és címek pusztá felsorolásával, hanem jellemzi és értékeli is azokat. Külön fejezetben foglalkozik Martin SCHRETTINGERREL (1772—1851), a müncheni udvari könyvtár egykori könyvtárosával, illetve annak munkatársával. Hasonlóképpen ismerteti a híres amerikai könyvtáros, CUTTER által összefoglalt tárgyszókatalógus szabályait. Bemutatja a Szovjetunió, Németország, Csehszlovákia nagy könyvtárai hasonló katalógusainak fejlődését. Etörténeti áttekintésből kitűnik, hogy a jelenleg vitatott problémák hosszú sora mennyire ismert volt már a korábbi időkben, s megoldásuk

mennyire foglalkoztatta a szakembereket.

A második rész a tárgyszókatalógusra vonatkozó elméleti és gyakorlati összefoglalás. Részletesen tárgyalja felépítését, szerkesztését és anyagát. Mindengyakorlatban megvalósított vagy megvalósítandó mozzanatot először elméletileg pontosan megindokol, majd annak gyakorlati kivitelezését adja, lehetőleg mindenütt példákkal illusztrálva.

A harmadik rész rámutat annak a fontosságára, hogy a tárgyszókatalógusnak az egyes nyelvek jellegét feltétlenül figyelembe kell vennie. Hasznos tanácsokkal szolgál az ilyen katalógus szerkesztéséhez szükséges segédeszközökre. Hangsúlyozza a szakkatalógus és tárgyszókatalógus közötti különbséget, és ismételtelen kiemeli utóbbinak igen fontos, de csupán segéd-katalógus, illetve segédeszköz jellegét.

A művet a vonatkozó legfontosabb irodalom jegyzéke egészíti ki.

WITTEK LÁSZLÓNÉ

BIBLIOGRAFIÁK

Mittelalterliche Bibliothekskataloge Österreichs. Bd. 3. Steiermark. Bearbeitet von Gerlinde MÖSER—MERSKY. Graz—Wien—Köln, 1961. 129 l.

Újabb kötete jelent meg 1961-ben annak a középkori könyvlajstromok közreadó kiadványsorozatnak, amelynek elindítását még 1897-ben határozta el az osztrák Tudományos Akadémia. Az a bizottság, amely a munka kivitelezése céljából létesült, hamarosan arra a meggyőződésre jutott, hogy az eredetileg a régi Német Birodalom egész területére tervezett kiadványsorozatot két, az akkori politikai helyzetnek, illetőleg az országhatároknak megfelelő részre kell tagolni. Ehhez képest az 1915-ben megjelent első kötet (Niederösterreich) után Ausztria és Németország részéről párhuzamosan jelentek meg kötetek. Osztrák részről 1929-ben másodikiként az első kötet regisztere, harmadikként pedig a jelenlegi, már regiszterrel is ellátott Steiermark-kötet jelent meg. A Németországban kiadott második, ill. a három részből álló harmadik kötet Erfurt, Eichstädt, Bamberg idevágó forrásanyagával 1928 és 1962 között látott napvilágot.

Történelmi, politikai események, személyi változások okozták, hogy ilyen távoli időközben követték egymást a kiadványok, amelyeknek sorát a jövőben is folytatni kívánják.

A könyv-, ill. könyvtárlajstromok általában jelentős forrásanyaggal járulnak hozzá a középkorra vonatkozó ismereteinkhez. De nem egyedüli és nem is elsődleges forrásai ezeknek. A művek pusztá lajstromában eligazodni jóformán csak az tud, aki a fennmaradt szövegeket, a kor történetét, irodalmát ismeri. Elsőbbrendűnek tűnik tehát maguknak a szövegeknek a megismerése, nagyobb a jelentősége a különböző szövegkiadási sorozatoknak.

Középkori forrásanyag közzétételét, megismerését nem egy nemzetközi szövegkiadási vállalkozás tűzte ki céljául. Ezzel foglalkozik többek között egy egész intézmény, a párisi Institut de Recherche et d'Histoire de Textes. Ennek az intézménynek egyik munkatársa, G. OUY, nemrégiben fejtette ki nézeteit a középkori kéziratanyag tudományos forrásként való feltárásáról, felhasználásáról (*Pour une archivistique des manuscrits médiévaux*. Bulletin des Bibliothèques de France, 1958.). Fejtegetéseit azért tartjuk érdekesnek itt megemlíteni, mert érdekes párhuzamot vagy talán inkább ellentétet alkotnak azzal az elgondolással, amelynek eredményeképpen a középkori könyvtárlajstromok nyomtatásban való megjelentetése megvalósult. OUY a könyvjegyzékeket csupán segédeszközöknek tekinti az elsőrendű cél: az egyes könyvtáregységek

eszmei vagy akár materiálisan való helyreállítására érdekében. Az OUY által ajánlott módszernek az az előnye, hogy nem csupán a művek listája, hanem kedvező esetben maguk a művek, a szövegek állnak rendelkezésre a könyvtárlisták alapján rekonstruált könyvtár összefüggéseiből további következtetéseket lehet levonni. Így pl. lehetővé válik névtelen munkák szerzőjének megállapítása, vagy esetleg új írókat lehet felfedezni az írás azonossága alapján.

Nem akarjuk ezzel csökkenteni a könyvtárlajstromok nyomtatásban való közzétételének jelentőségét, vagy semmibe venni azokat a nehézségeket, amelyeket az OUY-féle elgondolás kétségkívül magában rejt, csupán rá akartunk mutatni a kutatás lehetőségeire és a fennálló, egymástól eltérő elgondolásokra.

A középkor-kutatásnak föltétlenül nyeresége a Stájerországi szerzetesi, plébániai XI–XV. századi könyvtárak listáinak szakszerű gondossággal készített kötete. Tekintettel a területi közelségre és történelmi kapcsolatainkra, e jegyzékek tanulmányozása hazai szempontból is sok tanulságot nyújthat. A most megjelent, valamint a korábbi kötetek regisztereiben már első pillantásra sok magyar vonatkozást találhatunk. Hogy csak a legismertebb példákat említsük: az admonti kolostorból került ki az a legrégebbi törvényszövegünket tartalmazó XII. századi kódexrészlet, amelyet ma *Admonti-kódex* néven az Országos Széchényi Könyvtár őriz, és ugyancsak innen, Admontból került a bécsi Nemzeti Könyvtárba az a díszesen illuminált két kötet is, amelyet a hazai irodalom *Guth-Keled biblia* néven szokott emlegetni, s amelynek művészi díszéről ma is eldöntetlen, hogy salzburgi vagy magyar eredetű-e.

CSAPODI CSABÁNÉ

Walther, Karl Klaus: Bibliographie zur Geschichte der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt zu Halle. Halle, 1963, Universitäts- und Landesbibliothek. 70 l. (Schriften zum Bibliotheks- und Büchereiwesen in Sachsen-Anhalt 18.)

A Német Demokratikus Köztársaság két legnagyobb és legjelentősebb könyvtára, a Deutsche Staatsbibliothek és a Deutsche Bücherei a közelmúltban ünnepelte fennállásának évfordulóját, s ebből az alkalomból mind a kettő összeállította a történetére vonatkozó irodalom bibliográfiáját.¹ Most egy kisebb, de ugyancsak nem jelentéktelen könyvtár, a hallei Egyetemi Könyvtár bocsátott közre hasonló bibliográfiát — nem várva semmiféle ünnepi alkalmat.

Karl Klaus WALTHER 542 irodalmi adatot gyűjtött össze a könyvtárról. Igyekezett mindent feldolgozni, még a nagyobb köteteknek a könyvtárral foglalkozó néhány lapját és a történeti forrásul felhasználható hírlapi közleményeket is. A bibliográfia célja, hogy a mindennapi munkához segédeszközül szolgáljon, s elősegítse a könyvtár történetének a megírását. Az utolsó rövid összefoglalás a könyvtár történetéről ugyanis 50 évvel ezelőtt jelent meg.

A bibliográfia az általános jellegű irodalom fejezete után a könyvtári munkának megfelelően tagolódik fejezetekre (igazgatás, állománygyarapítás, katalógusok, raktár, használat, tájékoztatás, különgyűjtemények stb.). Az *Igazgatás* fejezeten belül — önálló alfejezetben — találjuk a személyzetre, az egyes könyvtárosokra vonatkozó műveket.

A hallei Egyetemi Könyvtár magyar szempontból kiemelkedik a német könyvtárak közül, hiszen itt őrzik a CASSAI György Mihály által alapított „Magyar könyvtárat”, amely számos unikumot és ritkaságot tartalmaz főként a XVII. századból. WALTHER feldolgozta az erre vonatkozó magyar nyelvű szakirodalmat is.

A kötet — s a korábban megjelent többi könyvtári bibliográfia — felveti a kérdést, nem jutna-e előbbre a magyar könyvtártörténeti bibliográfia ügye hasonló jellegű részletfeldolgozásokkal.

S.

¹ Vö. *Magy. Könyvszle.* 1962. 78. évf. 2–3. sz. 251–253. l. és 1963. 79. évf. 3. sz. 297–298. l.

TARTALOM

<i>Csapodi Csaba</i> : Beatrix királyné könyvtára — La bibliothèque de la reine Béatrice	201
<i>Kovácsics József—Duxné Nagy Katalin</i> : A könyvtári munka összehasonlító mérése standardizálás útján — A Comparative Measurement of Library Work with Standardization	225

K Ö Z L E M É N Y E K

<i>Vértesy Miklós</i> : Bernardino da Siena autográf kézirata az Egyetemi Könyvtárban	239
<i>Mészáros István</i> : Egy Apáczai-tanítvány tankönyvjegyzéke	233
<i>Arady Kálmán</i> : Exlibris-adatok a XIX. századi olvasótársaságok és kölcsönkönyvtárak történetéhez	247
<i>Sonkoly István</i> : Jegyzetek a Márton József kiadásában megjelent Csokonai-dalokhoz	253
<i>Markovits Györgyi</i> : Francia vonatkozású kiadványok és a horthysta-cenzúra	257

M A G Y A R K Ö N Y V E S H Á Z

<i>Kelecsényi Ákos</i> : Három XVI. századi énekeskönyv	260
---	-----

F I G Y E L Ő

<i>Faragó Lászlóné</i> : A „Könyvtári Minervá”-ról	266
<i>Maller Sándor</i> : Magyar kiadványok és az UNESCO	270
<i>Rózsa György</i> : Megjegyzések egy „kutatási jelentés”-szerű bibliográfia kapcsán	270
<i>Sz. J.</i> : A könyvtártudományi kutatásokra kiírt pályázat eredménye és tanulságai	272
<i>N. K.</i> : A Magyar Tudományos Akadémia Térképtörténeti Munkabizottsága	272
<i>Munkácsi Piroška</i> : Plakátkiállításokról	273
<i>Csapodi Csaba</i> : Kódex-miniatúra kiállítás az Iparművészeti Múzeumban	276
<i>Tardy Lajos</i> : A bibliográfiai hivatkozásról	277
<i>D.B.</i> : Walter Hagemann halálára	277

S Z E M L E

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kiadványsorozata (Ism. <i>Pálvölgyi Endre</i>)	279
Fonotov, G. P.: Lenin o bibliografii (Ism. <i>Lakos Katalin</i>)	281
The typographic book 1450—1935 (Ism. <i>D. B.</i>)	281
Winna latorosl w exlibrisie (Ism. <i>Galambos Ferenc</i>)	282
In memoriam Valentin le Champion (Ism. <i>Galambos Ferenc</i>)	282
Mat'ovčik, Augustin: Vavrinec Čaplovič a osudy jeho knižnice (Ism. <i>Sziklay László</i>)	283
Boldiš, Jozef: Vedecké knižnice Slovenskej Akademie Vied (Ism. <i>Darabos Pál</i>)	284
Myson, William: Librarianship as a carrier (Ism. <i>Szilágyi Tibor</i>)	286
Die Bibliothek der Technischen Hochschule Stuttgart (Ism. <i>Móra László</i>)	286
Drtina, Jaroslav: Der Schlagwortkatalog (Ism. <i>Wittek Lászlóné</i>)	286

B I B L I O G R Á F I Á K

Mittelalterliche Bibliothekskataloge Österreichs (Ism. <i>Csapodi Csabáné</i>)	287
Walther, Karl Klaus: Bibliographie zur Geschichte der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt zu Halle (Ism. <i>S.</i>)	288

TABLE DES MATIÈRES

<i>Cs. Csapodi</i> : La bibliothèque de la reine Béatrice (Avec résumé en français)	201
<i>J. Kovacsics—K. Dux—Nagy</i> : Méthode de statistique comparée sur le travail des bibliothèques (Avec résumé en anglais)	225

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>M. Vértesy</i> : Un manuscrit autographe de Bernardino da Siena à la Bibliothèque Universitaire de Budapest	239
<i>I. Mészáros</i> : Une liste de manuels scolaires établie par un des élèves de János Apáczai Csere	239
<i>K. Arady</i> : Ex-libris hongrois du XIX ^e siècle en tant que sources de l'histoire des cercles de lecture et des bibliothèques de prêt de l'époque	247
<i>J. Sonkoly</i> : Contributions aux chansons de Csokonai édités par József Márton . .	253
<i>Gy. Markovits</i> : Livres relatifs à la France et censurés sous le régime de l'amiral Horthy	257

ANCIENS IMPRIMÉS HONGROIS

<i>Á. Kelecsényi</i> : Trois chansonniers du XVI ^e siècle	260
--	-----

CHRONIQUE

<i>L. Faragó</i> : Sur le Manuel des bibliothèques hongroises («Könyvtári Minerva»)	266
<i>S. Maller</i> : L'UNESCO et les publications hongroises	270
<i>Gy. Rózsa</i> : Observations à propos d'une bibliographie faisant fonction de «rapport de recherches scientifiques»	270
<i>J. Sz.</i> : Le résultat du concours ouvert pour les recherches bibliothéconomiques et l'enseignement qui s'en dégage	272
<i>K. N.</i> : La Commission de l'Académie Hongroise des Sciences pour l'étude de l'histoire de la cartographie	272
<i>P. Munkácsi</i> : Expositions d'affiches	273
<i>Cs. Csapodi</i> : Exposition des manuscrits enluminés au Musée des Arts Décoratifs	276
<i>L. Tardy</i> : La référence bibliographique	277
<i>B. D.</i> : Walter Hagemann	277

COMPTES RENDUS CRITIQUES

La série de publications de la Bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences (<i>E. Pálvölgyi</i>)	279
Fonotov, G. P.: Lenin o bibliografii (<i>K. Lakos</i>)	281
The typographic book 1450—1935 (<i>B. D.</i>)	281
Winna latorosl w exlibrisie (<i>F. Galambos</i>)	282
In memoriam Valentin le Campoin (<i>F. Galambos</i>)	282
Mat'ovcik, Augustin: Vavrince Čaplovič a osudy jeho knižnice (<i>L. Sziklay</i>)	283
Boldiš, Jozef: Vedecké knižnice Slovenskej Akademie Vied (<i>P. Darabos</i>)	284
Myson, William: Librarianship as a carrier (<i>T. Szilágyi</i>)	286
Dršina, Jaroslav: Der Schlagwortkatalog (<i>É. Wittek</i>)	286
Die Bibliothek der Technischen Hochschule Stuttgart 1962 (<i>L. Móra</i>)	286

BIBLIOGRAPHIES

Mittelalterliche Bibliothekskataloge Österreichs (<i>K. Csapodi</i>)	287
Walter, Karl Klaus: Bibliographie zur Geschichte der Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt zu Halle (<i>S.</i>)	288